

ВИХОВАННЯ КУЛЬТУРИ БЕЗПЕЧНОЇ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ: ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ

У статті окреслено актуальність проблеми формування цифрової компетентності дітей та учнівської молоді для виховання культури безпечної життєдіяльності в умовах дитячих громадських організацій. Схарактеризовано важливі кроки партнерства наукових установ та дитячих громадських організацій в реалізації даної проблеми з урахуванням сучасних викликів.

Ключові слова: *культура безпеки життєдіяльності, цифрова компетентність, дитячі громадські організації, діти, учнівська молодь.*

Культура безпеки життєдіяльності дітей та учнівської молоді є однією із найважливіших суспільних проблем, життя та здоров'я людини, її безпека є найвищою соціальною цінністю. Сучасні демократичні суспільства керуються у своїй діяльності найвищими гуманістичними цінностями для життя та розвитку людини.

Наразі в Україні йде загарбницька війна російського фашизму, яка показала нехтування окупантами демократичними цінностями та брутальну наругу над життям українського народу, і особливо, дітьми. Конвенція ООН з прав дитини декларує необхідність особливого її захисту в разі надзвичайної ситуації, але реальність сьогодення засвідчує, що дитина залишається найбільш уразливою та беззахисною в надзвичайних ситуаціях. Більше ніж 200 українських дітей загинули від рук окупантів, більше 360 зазнали вогневих уражень. Моторошні умисні вбивства мирного населення, катування, згвалтування жінок та дітей, катастрофічне знищення соціальної інфраструктури є ознаками російського фашизму ХХІ ст. як геноциду українського народу.

Принагідно зазначимо, що сучасне цифрове суспільство допомагає Україні та президенту В.О. Зеленському, українському народові донести світу правду про війну та об'єднати світ проти підступного ворога. Український народ визнано лідером у боротьбі за цінності свободи, правди і світла, суб'єктом своєї історичної долі та справедливості.

Метою статті є окреслення проблеми формування цифрової

компетентності дітей та учнівської молоді для виховання культури безпечної життєдіяльності в умовах дитячих громадських організацій.

Європейський парламент і Рада Європейського Союзу 17 січня 2018 р. схвалили Рамкову програму оновлених ключових компетентностей для навчання протягом життя. Ключовими компетентностями є ті, які необхідні всім людям для підвищення особистого потенціалу і розвитку, розширення можливостей працевлаштування, соціальної інтеграції та активного громадянства. Отже, цифрова компетентність – це впевнене, критичне і відповідальне використання та взаємодія з цифровими технологіями для навчання, професійної діяльності (роботи) та участі у житті суспільства. Вона включає цифрову та інформаційну грамотність, комунікацію та співпрацю, створення цифрового контенту (зокрема програмування), кібербезпеку та вирішення проблем [2].

Цифрове суспільство збагатило можливості людей в отриманні інформації та доступу до неї, розширило можливості особистісного розвитку для навчання, професійного самовдосконалення та життя в суспільстві, а, отже, розширило перспективи інтеграції людини в суспільство. Так, Gilster (1997), визначав цифрову грамотність (digital competence) як здатність розуміти, співставляти та опрацьовувати інформацію різних форматів із широкого кола джерел за допомогою комп'ютера. Зазначаючи необхідність набуття цифрових навичок, ним наголошувалося на розвиткові умінь обґрунтовувати судження щодо всього об'єму інформації, що міститься у всевітній інформаційній системі, що спонукатиме людину до виваженого ставлення до інформації, її творчого опрацювання та порівняння, перевірки на достовірність, розповсюдження тощо [4].

Отже, цифрову компетентність у широкому сенсі можна трактувати як наявність знань, умінь і здатності застосовування цифрових технологій у різних видах діяльності (навчанні, професійній діяльності) та участі у житті суспільства; вміння аналізувати, класифікувати, систематизувати, застосовувати програмні та електронні засоби.

Аналіз наукових підходів європейських учених щодо цифрової компетентності засвідчує, що вони послуговуються такими постулатами: кожен учень і студент розвивається протягом усієї своєї європейської шкільної освіти; цифрові компетенції необхідні, щоб сприяти впевненому, критичному, відповідальному та креативному використанню цифрових технологій для навчання, роботи та участі в житті суспільства.

Система цифрової компетенції школярів, на думку європейської наукової спільноти, містить п'ять компонентів: 1. Цифрова та інформаційна грамотність (уміння формулювати інформаційні потреби, знаходити та отримувати цифрові дані, аналізувати інформацію та зміст, визначати актуальність, знаходити джерела та систематизувати зміст цифрового контенту, оцінювання даних, інформації та цифрових даних та уміння розпорядитися інформацією та цифровими даними). 2. Комунікація та співпраця (усвідомлення культурної різноманітності, участь у житті суспільства та ухвалення рішень шляхом залучення до діяльності організацій громадського суспільства, цифрова ідентичність, репутація та мережевий етикет). 3. Створення цифрового контенту (створення та редагування цифрового вмісту, покращення та інтеграція інформації та змісту, покращення об'єму знань, дотримання авторського права, ліцензування цифрового контенту). 4. Безпека (для захисту пристроїв, вмісту, охорона фізичного і психологічного здоров'я (захист персональних даних та конфіденційність у цифровому середовищі), соціальне благополуччя та соціальна включеність, вплив цифрових технологій на навколишнє середовище, технології та їх використання, захист здоров'я та благополуччя, захист навколишнього середовища). 5. Вирішення проблеми (визначення потреб та проблем, розв'язання концептуальних проблем та ситуацій в цифровому середовищі, пошук технологічних відповідей щодо їх вирішення, використання цифрових інструментів для інноваційних процесів, цифрова еволюція (вирішення технічних задач і творче використання цифрових технологій, виявлення прогалів у цифровій компетенції) [3].

Сучасний цифровий світ надає дітям та учнівській молоді додаткові

можливості для освіти, самопізнання, саморозвитку, самореалізації та розширення комунікативних зв'язків. У 2020 році в Україні 93,5 % юнаків у віці від 15 до 18 років та 94 % дівчат користуються Інтернетом щоденно, а діти у віці до 15 років 80 % та 76 % відповідно [1].

У цьому зв'язку доцільно наголосити про необхідність становлення грамотної людини широкоформатного цифрового простору, здатної до ефективного споживання та використання його можливостей, формування культури безпеки життєдіяльності. Принагідно зазначимо, що виважене користування можливостями цифрового простору розширюють можливості забезпечення себе та свого життя від численних небезпек як у віртуальному просторі, так і в реальному житті.

Оскільки проблема безпеки життєдіяльності містить загальні закономірності виникнення небезпек, наслідки їх впливу на організм людини, захисту здоров'я та життя людини і середовища, підтримки здорових та безпечних умов життя і діяльності людини, то, відповідно, культура безпеки життєдіяльності – це рівень готовності та здатності людини до профілактики ризиків, попередження та зменшення шкоди різного роду небезпек для самої людини та суспільству в цілому. У цьому зв'язку ми розглядаємо цифрову компетентність щодо культури безпечної життєдіяльності як набуття знань, умінь використовувати цифрові технології для попередження різного роду небезпек для власного життя і здоров'я, розвивати творчі здібності та активну комунікацію, реалізацію власної громадянської позиції у сфері культури безпеки та цивільного захисту. Зауважимо, що ця компетентність активніше формується у продуктивній діяльності, що передбачає застосування на практиці набутих знань та умінь з безпеки життєдіяльності.

Оскільки виховання культури безпеки життєдіяльності дітей та учнівської молоді, як загалом, так і зокрема, у цифровому просторі є соціально значущою проблемою, її реалізація потребує об'єднання зусиль інститутів громадянського суспільства, окреслимо деякі кроки партнерства ГО ВДГР «Школа безпеки» та лабораторії морального, громадянського та міжкультурного виховання

Інституту проблем виховання НАПН України з цієї проблеми у 2022-2023 рр. Так, у 2022 р. заплановано реалізацію проєкту «Безпека в житті – життя в безпеці», який спрямовано на формування у дітей та молоді культури безпеки життєдіяльності; вирішення проблеми адаптації дітей та молоді в умовах нестабільної соціальної та політичної ситуації в країні, навчання безпечній поведінці, способам захисту від небезпек, зокрема, при надзвичайних ситуаціях військового, природного, техногенного характеру, придбання ними здатності зберігати життя і здоров'я у несприятливих умовах, які загрожують життю, надання допомоги постраждалим, утвердження патріотизму, громадянської свідомості та активної громадянської позиції дітей та учнівської молоді.

З метою розширення можливостей ефективного користування та насичення цифрового контенту з проблеми культури безпеки життєдіяльності, розробляється інноваційний проєкт «Безпека життєдіяльності дітей – запорука майбутнього держави», результатом якого стане розроблення та започаткування «Порталу Безпеки» для дітей та молоді в інформаційному просторі України.

Вартує особливої уваги проведення Всеукраїнського конкурсу дитячої та юнацької творчості «Безпека в житті – життя у безпеці», який складається з таких жанрів мистецтва: авторська пісня, фотографії, створення відеороликів, казок, кросвордів, написання віршів, прозових творів, виготовлення м'яких іграшок, малюнків, плакатів соціальної реклами, електронних презентацій з різноманітних питань культури безпеки дітей та учнівської молоді.

У партнерстві з ГО ВДГР «Школа безпеки», Інститутом державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту відбувається розроблення інформаційних матеріалів (паперових та цифрових форматів) – «СТОП: вибухонебезпечні предмети» – для широкого використання у роботі з дітьми та молоддю щодо попередження травматизму, збереження життя та здоров'я.

Список використаних джерел

1. Концепція виховання дітей та молоді в цифровому просторі. 2021. URL: <https://ipv.org.ua/wp-content/uploads/2021/08/Kontseptsiia-vykhovannia-ditey-ta-molodi-v-tsifrovomu-prostori.pdf>. (дата звернення: 11.04.2022)
2. ANNEX to the Proposal for a Council Recommendation on Key Competences for

Lifelong Learning URL: <https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/annex-recommendation-key-competences-lifelong-learning.pdf>. (дата звернення: 31.03.2022)

3. Digital Competence Framework for the European Schools Approved¹ by the Joint Teaching Committee – Meeting on 8 and 9 October 2020. URL: <https://www.eursc.eu/BasicTexts/2020-09-D-51-en-2.pdf> (дата звернення: 11.04.2022)

4. Gilster, P. (1997). Digital Literacy. New York, NY: John Wiley & Sons, Inc.

О.І. Остапенко, м. Київ

ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ «ЗАХИСТ УКРАЇНИ» ДЛЯ ЗЗСО В СУЧАСНИХ УМОВАХ

В статті висвітлюються пропозиції щодо оновлення навчальної програми «Захист України» «рівень стандарту» для закладів загальної середньої освіти в умовах збройної та інформаційної агресії з боку російської федерації проти України.

***Ключові слова:** начальна програма, захист України, формування, зміст, державний стандарт, проєкт.*

Реалії війни, характер бойових дій, стратегія та тактика дій Збройних Сил України проти російських військ, принципи широкомасштабного розгортання територіальної оборони та тотального національного спротиву обумовлюють потребу в терміновому й принциповому оновленні навчальної програми «Захист України» «рівень стандарту» для закладів загальної середньої освіти.

Ґрунтуючись на розроблених положеннях викладання предмета Захист Вітчизни [1; 2; 3; 4; 5; 6], зважаючи на актуальність та складність виконання такого завдання пропонуємо:

- при розробленні проєкту нового державного стандарту профільної середньої освіти предмет «Захист України» виокремити в окрему освітню галузь, яка спрямована на формування у здобувачів освіти оборонної свідомості та оборонних компетентностей;

- переглянути кількість навчальних годин відведених на вивчення предмета Захист України, збільшивши навчальні години на: цифрову безпеку в умовах кібервійни; засади організації та реалізації доктрини національного спротиву; військово-польові заняття з тактичної медицини, вивчення різних видів зброї, тренування зі стрільби, навчально-польові заняття, цивільний захист і формування знань, умінь та навичок компетентно діяти в надзвичайних